

دانشگاه قم

دانشکده حقوق

پایان نامه دوره کارشناسی ارشد رشته حقوق جزا و جرم‌شناسی

عنوان:

بررسی رویکرد قانون‌گذار در خصوص تجدید نظر در قانون آیین دادرسی کیفری

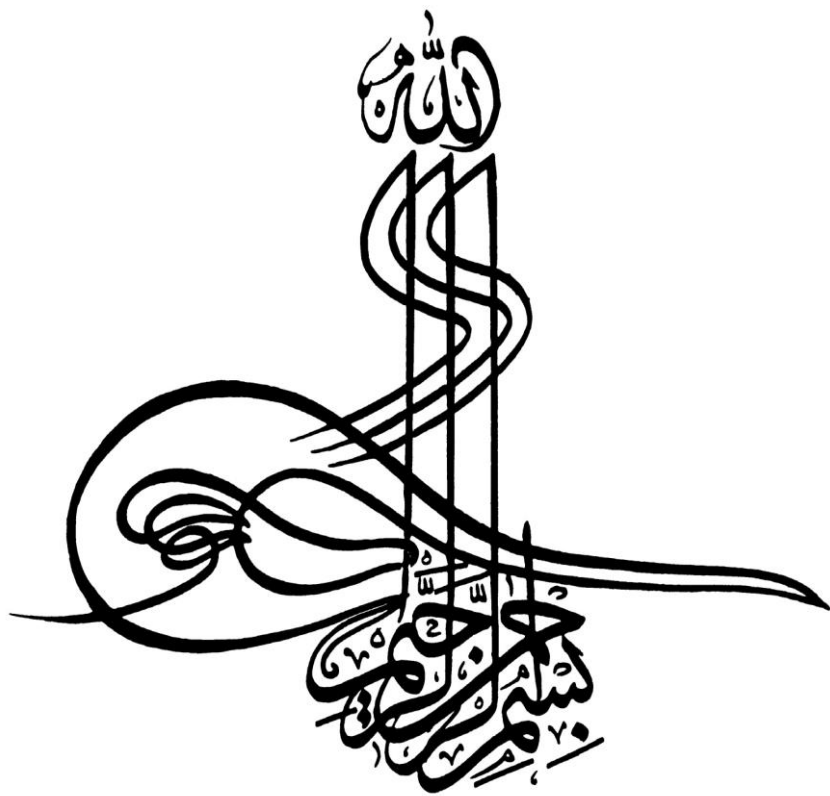
استاد راهنما:

دکتر ابوالفتح خالقی

نگارنده:

رضا مظاهری کوهانی

بهمن ۱۳۹۶

«صورت جلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد»

با تأییدات خداوند متعال و با استعانت از حضرت ولی عصر(عجل الله تعالی فرجه الشریف)

جلسه دفاعیه پایان نامه کارشناسی ارشد آقای /خانم: رشته:

تحت عنوان.....

با حضور هیأت داوران در محل دانشگاه قم در تاریخ: / / تشکیل گردید.

در این جلسه، پایان نامه با نمره)به عدد.....، به حروف.....(و)

با درجه: عالی ○ بسیار خوب ○ خوب ○ قابل قبول ○ مورد دفاع قرار گرفت

نام و نام خانوادگی	سمت	مرتبۀ علمی	امضاء
	استاد راهنما		
	استاد مشاور		
	استاد ناظر		
	استاد ناظر		
	نماینده کمیته تحصیلات تکمیلی		

معاون آموزشی و پژوهشی دانشکده مدیر امور آموزش و تحصیلات تکمیلی

نام و امضاء

نام و امضاء

تقدیم به:

به ساحت مقدس امام زمان (عج)

و

همسر عزیزم که همواره در طول زندگی و تحصیلم از حمایت‌های بی‌دریغ‌شان بهره‌مند
بوده‌ام.

و

تقدیم به همه آنان که مرا علم آموختند

تقدیر و تشکر:

حمد و سپاس خدای را که توفیق کسب دانش و معرفت را به ما عطا فرمود. در اینجا بر خود لازم می‌دانم که از کلیه اساتید بزرگوار، به ویژه اساتید دوره کارشناسی ارشد که در طول سالیان گذشته مرا در تحصیل و کسب علم یاری نموده‌اند تقدیر و تشکر نمایم.

از استاد گرامی و بزرگوار جناب آقای دکتر ابوالفتح خالقی که راهنمایی اینجانب را در انجام تحقیق، پژوهش و نگارش این پایان‌نامه تقبل نموده‌اند، نیز تشکر می‌نمایم.

چکیده

موضوع تجدیدنظر از احکام صادره از دادگاهها در نظام قضایی ایران از موضوعات مهم و بحث برانگیز می‌باشد و قوانین در زمینه تجدیدنظر احکام، دارای تغییر و تحولاتی بوده است. تجدیدنظر روشی است در جهت حمایت از حقوق اصحاب دعوی، و به منظور کاستن از آثار زیان‌بار ناشی از اشتباهات قضایی و غفلت قاضی صادرکننده حکم ضروری می‌باشد و علی‌رغم این که دارای اشکالاتی می‌باشد اما محاسن فراوانی دارد که این عیوب، در مقابل محاسن اعلام شده، قابل چشم‌پوشی است و به همین دلیل نظام‌های حقوقی دنیا آن را پذیرفته‌اند و به آن عمل می‌نمایند. در قانون آیین دادرسی کیفری روش‌هایی برای اعتراض به آراء وجود دارند که عبارتند از: واخواهی، تجدیدنظر، فرجام خواهی و اعاده دادرسی. در کتب آیین دادرسی کیفری معمولاً فرجام و اعاده دادرسی راجز راه‌های فوق‌العاده شکایت از احکام می‌دانند، اما در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ نمی‌توان فرجام راجز راه‌های فوق‌العاده شکایت از احکام دانست، بنابراین باید گفت که اعاده دادرسی تنها راه فوق‌العاده شکایت از احکام است. در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ تغییر و تحولاتی در زمینه اعتراض به آراء و تجدیدنظرخواهی داشته است که از مهم‌ترین موارد قابل ذکر این است که در قانون جدید، اصل بر قابل اعتراض بودن آراء است، مگر این که نسبت به قطعی بودن آن تصریح شده باشد که در قانون آیین دادرسی سابق اصل بر غیر قابل اعتراض بودن آراء گذاشته شده بود، مگر این که نسبت به قطعی بودن آن تصریح شده باشد. در قانون جدید در راستای رعایت حقوق اصحاب دعوی و اجرای عدالت علاوه بر توسعه موارد و مصادیق تجدیدنظرخواهی، در اقدامی پسندیده، احکام صادره از محاکم انقلاب را قابل تجدیدنظر قلمداد نموده است. و هم‌چنین در قانون جدید دادگاه تجدیدنظر برای رسیدگی ماهوی مکلف به تعیین وقت و تشکیل جلسه شده است. در این نوشتار برآنیم با استفاده از روش تحقیق کتابخانه‌ای دیدگاه قانون‌گذار رادر خصوص حق تجدیدنظرخواهی در فرآیند دادرسی کیفری باتوجه به قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ نسبت به قانون سابق بررسی کنیم و نقاط قوت و ضعف و نوآوری‌های آن را به صورت توصیفی - تحلیلی بیان نماییم و در جهت پیشرفت و رشد آن گامی برداریم.

کلیدواژه‌ها: تجدیدنظر، اعتراض به آراء، احکام کیفری، فرآیند دادرسی کیفری، قانون آیین دادرسی کیفری.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	مقدمه.....
۲	الف) بیان مسأله.....
۴	ب) ضرورت و اهمیت تحقیق.....
۴	ج) اهداف تحقیق.....
۵	د) روش تحقیق.....
۵	ه) سؤالات تحقیق.....
۵	و) فرضیات تحقیق.....
۶	ز) پیشینه تحقیق:.....
۹	ح) ساختار تحقیق.....

فصل اول: کلیات

۱۲	۱-۱. مفاهیم و مبانی تجدید نظر.....
۱۲	۱-۱-۱. تعریف تجدید نظر.....
۱۲	۱-۱-۱-۱. تعریف لغوی.....
۱۲	۱-۱-۱-۲. تعریف اصطلاحی.....
۱۳	۲-۱-۱. مبانی تجدید نظر.....
۱۳	۱-۲-۱-۱. دلایل موافقان تجدید نظر.....
۱۳	۱-۲-۱-۱. جایز الخطا بودن قاضی.....
۱۴	۲-۱-۲-۱-۱. دقت در رسیدگی های قضایی.....
۱۴	۳-۱-۲-۱-۱. تضمین حقوق اصحاب دعوی.....
۱۵	۴-۱-۲-۱-۱. افزایش اعتماد و اطمینان مردم.....
۱۵	۵-۱-۲-۱-۱. وحدت و هماهنگی.....

- ۱-۱-۲-۱-۶. انتقال تجربیات..... ۱۶
- ۱-۱-۲-۲. دلایل مخالفان تجدید نظر..... ۱۶
- ۱-۱-۲-۱-۱. بروکراسی..... ۱۷
- ۱-۱-۲-۲-۱. رسیدگی دور از واقعیت..... ۱۷
- ۱-۱-۲-۳. تجدید نظر موجب برای سوء استفاده..... ۱۸
- ۱-۱-۲-۴. ناکارآمدی روش متداول در دادرسی های پژوهشی..... ۱۸
- ۱-۱-۲-۵. تجدید نظر موجب برای اطاله دادرسی..... ۱۹
- ۱-۱-۲-۶. تجدید نظر موجب برای بلا تکلیفی و ایجاد تسلسل..... ۱۹
- ۱-۱-۲-۷. دوباره کاری..... ۱۹
- ۱-۱-۳. سیر تحولات تاریخی تجدید نظر خواهی در قانون آیین دادرسی کیفری..... ۲۲
- ۱-۱-۳-۱. تجدید نظر در احکام کیفری قبل از انقلاب اسلامی ایران..... ۲۲
- ۱-۱-۳-۲. تجدید نظر در احکام کیفری پس از انقلاب اسلامی ایران..... ۲۴
- ۱-۱-۳-۱-۱. آیین نامه دادرسی و دادگاه های انقلاب..... ۲۴
- ۱-۱-۳-۲-۱. لایحه قانونی تشکیل دادگاه عمومی..... ۲۵
- ۱-۱-۳-۳-۱. قانون اصلاح موادی از قانون آیین دادرسی کیفری..... ۲۵
- ۱-۱-۳-۴-۱. قانون تعیین موارد تجدید نظر احکام و نحوه رسیدگی آن ها..... ۲۶
- ۱-۱-۳-۵-۱. قانون تشکیل دادگاه های کیفری یک و دو و شعب دیوان عالی کشور..... ۲۶
- ۱-۱-۳-۶-۱. قانون تجدید نظر آراء دادگاه ها..... ۲۶
- ۱-۱-۳-۷-۱. قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب..... ۳۰
- ۱-۱-۳-۸-۱. قانون آیین دادرسی دادگاه های عمومی و انقلاب در امور کیفری..... ۳۲
- ۱-۱-۳-۹-۱. قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۸۱..... ۳۵
- ۱-۱-۳-۱۰-۱. ماده ۱۸ قانون اصلاح قانون تشکیل دادگاه های عمومی و انقلاب..... ۳۶
- ۱-۱-۳-۱۱-۱. قانون آیین دادرسی کیفری جدید..... ۳۸
- ۳-۱-۱-۱. تجدید نظر از آراء محاکم در فقه شیعه..... ۴۰
- ۱-۱-۴-۱. مقایسه تجدید نظر و دیگر طرق اعتراض به آراء..... ۴۵
- ۱-۱-۴-۱-۱. مقایسه و خواهی و تجدید نظر خواهی..... ۴۵
- ۱-۱-۴-۲-۱. مقایسه فرجام خواهی و تجدید نظر خواهی..... ۴۶
- ۱-۱-۴-۳-۱. مقایسه اعاده دادرسی با تجدید نظر خواهی..... ۴۷

فصل دوم: اعتراض به آراء کیفری در نظام حقوقی ایران

- ۱-۲. طرق اعتراض به آراء کیفری..... ۵۰
- ۱-۲-۱. راه‌های عادی شکایت از احکام..... ۵۰
- ۱-۲-۱-۱. وخواهی..... ۵۰
- ۱-۲-۱-۱-۲. قواعد عمومی وخواهی..... ۵۴
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. آراء قابل وخواهی..... ۵۴
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. اصحاب دعوی وخواهی..... ۵۵
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. وخواهی از رأی تجدید نظر..... ۵۵
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. اسقاط حق وخواهی..... ۵۷
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. ترتیب و درخواست رسیدگی به وخواهی..... ۵۸
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. نحوه‌ی تقدیم اعتراض..... ۵۸
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. شکل وخواهی..... ۵۹
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. هزینه وخواهی..... ۵۹
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. آثار وخواهی..... ۵۹
- ۱-۲-۱-۱-۱-۲. توقف اجرا..... ۵۹
- ۱-۲-۱-۱-۲. تجدید نظر..... ۶۰
- ۱-۲-۱-۱-۲. فرجام خواهی..... ۶۲
- ۱-۲-۱-۱-۲. قواعد عمومی فرجام..... ۶۳
- ۱-۲-۱-۱-۲. آرای قابل فرجام..... ۶۳
- ۱-۲-۱-۱-۲. جهات فرجام خواهی..... ۶۴
- ۱-۲-۱-۱-۲. موضوع فرجام خواهی..... ۶۶
- ۱-۲-۱-۱-۲. مرجع رسیدگی به تقاضای فرجام..... ۶۶
- ۱-۲-۱-۱-۲. رسیدگی فرجامی در دیوان عالی کشور..... ۶۶
- ۱-۲-۱-۱-۲. نوآوری‌های آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در خصوص فرجام خواهی..... ۷۲
- ۱-۲-۱-۱-۲. نوآوری‌ها در آراء فرجام خواهی در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲..... ۷۲

۲-۳-۳-۱-۱-۲	نوآوری‌ها در فرآیند رسیدگی فرجام خواهی در دیوان عالی کشور
۷۶	در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲
۷۷	راه‌های فوق‌العاده شکایت از احکام کیفری
۷۷	اعاده دادرسی
۷۹	اعاده دادرسی از طریق دیوان عالی کشور
۸۰	موارد پذیرش اعاده دادرسی از طریق دیوان عالی کشور
۸۱	مرجع اعاده دادرسی
۸۱	ویژگی‌های اعاده دادرسی
۸۲	آثار و نتایج اعاده دادرسی
۸۴	اعاده دادرسی توسط رئیس قوه قضائیه
۸۴	ایرادات وارده بر درخواست اعاده دادرسی توسط رئیس قوه قضائیه
۸۵	اعاده دادرسی در موارد خاص
۸۶	اعاده دادرسی در دادسرا و دادگاه ویژه روحانیت
۸۶	اعاده دادرسی در دادسرا و دادگاه نظامی
۸۷	مقایسه اعاده دادرسی با فرجام

فصل سوم:

تجدید نظر در قانون آیین دادرسی کیفری

۸۹	تجدید نظر خواهی
۸۹	قواعد عمومی تجدید نظر
۸۹	آرای قابل تجدید نظر
۹۴	جهات تجدید نظر
۹۹	اشخاص دارای حق تجدید نظر خواهی و فرجام خواهی
۱۰۴	مرجع تقدیم درخواست تجدید نظر
۱۰۵	مهلت درخواست تجدید نظر
۱۱۲	هزینه شکایت کیفری و تجدید نظر خواهی
۱۱۳	تجدید نظر خواهی تبعی

۱۱۵	۸-۱-۱-۳ اسقاط حق تجدیدنظرخواهی.....
۱۱۵	۱-۳-۱-۱-۱۸ اسقاط توافقی حق تجدیدنظرخواهی و فرجام خواهی، پیش از صدور رأی بدوی.....
۱۱۶	۲-۸-۱-۱-۳ اسقاط حق تجدیدنظرخواهی یا استرداد درخواست تجدید نظر، از سوی محکوم علیه.....
۱۱۸	۲-۱-۳ آثار تجدیدنظرخواهی.....
۱۱۸	۱-۲-۱-۳ اثر تعلیقی (الغایی) و اثر انتقالی.....
۱۱۸	۱-۲-۱-۳ اثر تعلیقی (الغایی).....
۱۲۰	۲-۱-۲-۱-۳ اثر انتقالی.....
۱۲۰	۲-۲-۱-۳ منع تشدید مجازات در مرحله تجدید نظر.....
۱۲۲	۱-۲-۲-۱-۳ مبانی قاعده منع تشدید مجازات در مرحله تجدیدنظر.....
۱۲۵	۳-۱-۳ مراجع تجدید نظر.....
۱۲۵	۱-۳-۱-۳ دادگاه تجدید نظر استان.....
۱۲۹	۲-۳-۱-۳ دادگاه تجدیدنظر نظامی.....
۱۳۰	۳-۳-۱-۳ دادگاه تجدید نظر ویژه روحانیت.....
۱۳۰	۴-۳-۱-۳ مرجع تجدید نظر آراء مراجع شبه قضایی.....
۱۳۰	۱-۴-۳-۱-۳ شورای حل اختلاف:.....
۱۳۱	۲-۴-۳-۱-۳ مرجع تجدید نظر آراء شعب تعزیرات حکومتی:.....
۱۳۱	۵-۱-۳ نوآوری‌های قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در خصوص فرآیند رسیدگی دادگاه تجدید نظر استان.....
۱۴۲	نتیجه‌گیری.....
۱۴۸	فهرست منابع و مآخذ.....
۱۴۸	الف) کتب.....
۱۵۲	ب) مقالات.....
۱۵۵	ج) پایان‌نامه‌ها.....

مقدمه

الف) بیان مسأله

قانون آیین دادرسی کیفری بعد از قانون اساسی، مهم‌ترین معیار برای شناسایی نظام حاکم بر یک کشور و محور مشخصه حقوق بشر و فرهنگ کشور می‌باشد و نیز نقش کلیدی در تأمین حقوق طرفین دعوی و ایجاد وحدت در شیوه عمل محاکم برای رسیدگی به دعاوی کیفری می‌باشد.

آیین دادرسی کیفری در مقایسه با قانون کیفری ماهوی، حقوق متهم را تضمین می‌کند، به نحوی که هدف آن تشخیص اتهامات صحیح از نادرست و ایجاد توازن میان منافع جامعه به عنوان طرف اصلی دعوی عمومی و منافع متهم به عنوان فردی پاسخ‌گو در برابر اتهام است. از مهم‌ترین مقررات آیین دادرسی در راستای حفظ حقوق طرفین و نیز اتقان و صحت آراء کیفری، به رسمیت شناختن تجدید نظر خواهی است. نقش حمایتی آیین دادرسی کیفری از متهم نه فقط در مرحله تحقیقات مقدماتی و رسیدگی بدوی بلکه در مرحله اعتراض به آراء نیز نمود پیدا می‌کند.

بشر اولیه مفهوم تجدیدنظر خواهی از احکام را نمی‌شناخت و ارزش و اهمیت آن را نمی‌دانست دادرسان را جانشینان انبیاء و اولیاء تصور می‌نمود و این پندار را به خود راه نمی‌داد که دادرس نیز دچار اشتباه شود و حکم ناحق صادر کند قرن‌ها طول کشید تا بشر به این ارزش پی برد که قاضی نیز مانند هر انسان دیگری جایز الخطا است او نیز ممکن است دچار اشتباه شود و به ناحق دانسته یا ندانسته حکم ناروا صادر کند. تجدید نظر روشی است که در پرتو آن امکان بازبینی آرای قضایی فراهم آمده و اعمال ضابطه‌مند آن اجرای عدالت و احراز واقع را بیش از پیش ممکن می‌سازد. با لحاظ خطاپذیری انسان، تجدید نظر امری کاملاً ضروری است. قبل از انقلاب، مقنن همگام با سایر نظام‌های دادرسی پیشرفته جهان روش‌های اعتراض به آراء را پذیرفته بود و اصحاب دعوی می‌توانستند با تمسک به آن‌ها در جهت احقاق حق خود برآیند.

پس از پیروزی انقلاب اسلامی تفکر اسلامی کردن تمامی ارکان نظام اسلامی، تفکری شایع بود. که در همین راستا در زمینه‌ی آیین دادرسی کیفری و به خصوص در زمینه‌ی تجدید نظر

خواهی تغییراتی به وجود آمد که در برهه‌ای از زمان تجدید نظر خواهی از سیستم قضایی کشور کنار نهاده شد، هم‌چنین برداشت‌های متفاوتی در مورد تجدید نظر آراء مطرح شد و تصور این بود که: اولاً قضاوت دادگستری همان حاکمان شرع هستند و آنچه در مورد تجدید نظر آراء حاکم شرع در فقه آمده شامل قضاوت دادگستری می‌شود؛ و ثانیاً تجدید نظر در آراء در فقه مجاز نیست. و باز با توجه به آسیب‌ها و کاستی‌های نبودن تجدید نظر خواهی در سیستم حقوقی کشور تجدید نظر به رسمیت شناخته شد.

«پژوهش» یا «تجدید نظر خواهی» یا «استیناف» یا «اعتراض» نام‌های مترادفی هستند که برای درخواست عادی اعتراض به آراء به کار می‌روند. تعاریف زیادی برای تجدید نظر خواهی ارائه شده از جمله این که: «تجدید نظر خواهی، مجموعه‌ای از اقدامات است که با هدف طرح مجدد دعوی نزد قضاوت دیگر صورت می‌گیرد برای این که صحت رأی بدوی مورد ارزیابی قرار گرفته و ابطال یا تعدیل گردد.»

هر چند که قضاوت دادگاه‌ها در هنگام رسیدگی سعی می‌کنند تا بر مبنای قانون به نحو صحیح رأی صادر کنند ولی از آنجایی که هر انسانی جایز الخطاست، ممکن است بر رأی صادر شده ایراداتی هم وارد باشد، به همین دلیل است که قانون‌گذار به متضرر این اجازه و حق را می‌دهد تا به رأی اعتراض کرده و به اعتراض او در دادگاه دیگری رسیدگی شود که معمولاً به این امر اعتراض یا شکایت به رأی می‌گویند.

این اعتراض نسبت به رأی صورت می‌گیرد که از دادگاه بدوی صادر شده تا دعوی دوباره در دادگاهی بالاتر مورد رسیدگی قرار گیرد با این هدف که حکم بدوی نقض یا تعدیل شود.

البته اعتراض به آراء شرایطی دارد که در قانون بیان شده و هر کس قصد اعتراض به آراء را دارد باید در چارچوب مقررات قانونی اقدام کند.

اگر راه اعتراض به آراء بسته شود ممکن است عدالت، قربانی گردد و اگر این راه به صورت نامحدود باز باشد موجب بی‌اثباتی در نظم قضایی می‌شود و بر این اساس سیاست قانون‌گذاری در بسیاری از کشورها بر آن قرار گرفته تا راهی میانه را برگزینند. برخی از آن‌ها اصل را بر قطعی

بودن آراء قرار داده و مواردی را به عنوان استثناء قابل اعتراض دانسته‌اند و برخی دیگر اصل را بر قابلیت اعتراض نهاده و موارد قطعی را استثناء قرار داده‌اند.

فلسفه‌ی وجودی اصل قابل تجدید نظر بودن آراء ناشی از دو درجه‌ای بودن رسیدگی به منظور پرهیز از اشتباهات قضایی است. به بیان دیگر، برای تحقق یک عدالت واقعی و مناسب، لزوم دو درجه‌ای بودن مراجع قضایی کیفری الزامی است. چرا که بررسی متوالی یک پرونده از سوی دو مرجع قضایی کیفری که ماهیتاً با یکدیگر اختلاف درجه دارند، اشتباهات قضایی را تا حد قابل توجهی کاهش می‌دهد. این اصل امروزه به صورت یک حق برای متهم شناخته شده و در اسناد بین‌المللی نیز مورد تأکید قرار گرفته است.

(ب) ضرورت و اهمیت تحقیق

تجدید نظر و اعتراض به آراء و احکام قضایی اهمیت فراوانی در جهت حفظ و استقرار حقوق دفاعی اصحاب دعوی دارد و در راستای جلوگیری از خطای قاضی و کاهش آراء اشتباه و جلوگیری از اعمال غرض و بی‌عدالتی ضروری می‌باشد. حال با توجه به تصویب قانون جدید آیین دادرسی کیفری ضرورت ایجاب می‌کند تا دیدگاه قانون‌گذار در زمینه‌ی تجدید نظر و اعتراض به آراء تحلیل و بررسی شود تا مشخص شود سیاست تقنینی قانون‌گذار در زمینه‌ی اعتراض به آراء چیست و قانون جدید چه تغییر و تحولات و نوآوری‌هایی نسبت به قانون سابق داشته است؟

(ج) اهداف تحقیق

قانون آیین دادرسی کیفری سابق در خصوص تجدیدنظرخواهی دارای ایرادات و ابهاماتی می‌باشد که مورد بحث در دادگاه‌ها و محافل علمی بوده است. در این تحقیق تلاش شده تا به بررسی حق تجدیدنظرخواهی در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در مقایسه با قانون آیین دادرسی کیفری سابق پرداخته شود تا به خلأها و تغییرات در قانون جدید نسبت به مرحله‌ی

تجدید نظر پی ببریم و با استعانت از نتایج به دست آمده در راستای رفع نواقص و ایرادات احتمالی آن اقدام شود تا بستر اجرای عدالت فراهم گردد.

د) روش تحقیق

روش تحقیق در این پژوهش به نحو توصیفی - تحلیلی می باشد. بدین منظور برای جمع آوری اطلاعات به مطالعه و فیش برداری از کتب و مجلات و مقاله های تخصصی حقوق جزا و آیین دادرسی کیفری و مراجعه به سایت های حقوقی و گردآوری نقطه نظرات مختلف انجام شده و سپس مورد نقد و بررسی قرار گرفته است. این تحقیق جهت ارزیابی دیدگاه قانون گذار در خصوص حق تجدیدنظرخواهی در فرآیند دادرسی کیفری می باشد.

ه) سؤالات تحقیق

سوال اصلی

۱- مهم ترین نوآوری های قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در زمینه تجدیدنظرخواهی چیست؟

سوال فرعی

۱- قانون گذار در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ تاچه حدی توانسته خلاءهای موجود در مرحله تجدیدنظر را با توجه به حقوق متهم بر طرف سازد؟

و) فرضیات تحقیق

فرضیه اصلی

۱- قانون گذار در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ آراء قابل تجدیدنظر را به درستی توسعه داده است در قانون جدید برخلاف قانون سابق اصل را بر قابل تجدیدنظر بودن آراء قراردادده است.

فرضیه فرعی

۱- در قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ توجه بیشتری به حقوق متهم شده است و تاحدودی خلاها برطرف شده است که از جمله در رابطه با ضبط اموال طبق قانون جدید، ضبط اموال به

هر میزان قابل تجدیدنظر می باشد هم چنین در قانون جدید دادگاه تجدیدنظر برای رسیدگی ماهوی به پرونده ارجاعی مکلف به تعیین وقت رسیدگی و تشکیل جلسه شده است و رسیدگی حتماً به صورت حضوری می باشد.

ز) پیشینه تحقیق:

۱- عباس منصور آبادی (۱۳۸۴) در مقاله ای با عنوان حق تجدیدنظر در فرآیند دادرسی عادلانه، به بیان این موضوعات پرداخته است: که در نظام حقوقی ایران هنوز به تجدیدنظر به دیده تردید نگریسته می شود و نوعی سردرگمی در این راه وجود دارد. تحول قانون گذاری در این باب به خوبی واقعیت امر را آشکار می سازد و به وضوح حکایت از عدم شناخت صحیح و کامل از این نهاد مهم حقوقی توسط قانون گذار دارد. البته آن چه از اهمیت برخوردار است، این است که تجدیدنظر همانند هر نهاد حقوقی دیگر باید مبتنی بر قواعد و اصولی باشد تا بتواند کارکرد مفید و شایسته خود را داشته باشد.

۲- منصور رحمدل (۱۳۸۸) در مقاله ای با عنوان منع تشدید مجازات در مرحله تجدیدنظر، به بیان این موضوعات پرداخته است: که منع تشدید مجازات محکوم علیه در مرجع تجدیدنظر، یکی از اهرم های دفاعی متهم در برابر جامعه است که به نوعی با تساوی سلاح ها که امروزه جزء لوازم حقوق دفاعی متهم تلقی می شود، ارتباط می یابد. منع تشدید مجازات به عنوان یک اصل و قاعده با استثنائاتی مواجه است. با توجه به این که دادستان به نمایندگی از طرف جامعه و به حکم اصل قانون بدون تعقیب، مکلف است به تعلیق و اجرای حکم محکومیت متهمان است، در اجرای این تکلیف مجاز به تقاضای تشدید مجازات نیز شده است. هر چند دادگاه مکلف به تشدید نیست، اما، مقنن برای پاسداری از حقوق عمومی، به دادستان اجازه می دهد درخواست تشدید مجازات به دادگاه، اجازه تشدید مجازات را داده است.

۳- پیام درویشی (۱۳۹۰) در پایان نامه ای کارشناسی ارشد با عنوان تشدید مجازات در مرحله تجدیدنظر به بیان این موضوعات پرداخته است: که از جمله اهداف مهم آیین دادرسی کیفری

تأمین حقوق و آزادی‌های متهم و حفظ مصالح اجتماع می‌باشد. این دو هدف به یک اندازه واجد اهمیت هستند. آیین دادرسی کیفری در راستای تأمین این اهداف در کلیه مراحل رسیدگی ایفای نقش می‌کند. یکی از مواردی که در جهت تأمین این اهداف ضروری می‌نماید بازنگری در احکام دادگاه تالی توسط مرجع عالی می‌باشد. نگارنده در این پایان‌نامه به بررسی مبانی موافقین و مخالفین تشدید مجازات در مرحله تجدید نظر، ضوابط حاکم بر این تشدید از طریق بررسی مصادیق آن می‌پردازد.

۴- امیرحسین عشوری (۱۳۹۳) در پایان‌نامه‌ی کارشناسی ارشد با عنوان مطالعه‌ی تطبیقی تجدید نظرخواهی از احکام کیفری با نگاهی بر قانون جدید در حقوق ایران و فرانسه، به بیان این موضوعات پرداخته است: که بررسی تاریخ سیر قانون‌گذاری نشان می‌دهد که مقنن در برهه‌ای از زمان اصل را بر یک درجه بودن رسیدگی قرار است، اما پس از مدتی خود تا حدی متوجه پیامدهای ناگوار اصل قطعی و غیرقابل تجدید نظر بودن احکام گردید و در قانون آ.د.ک مصوب ۱۳۹۲ اصل را بر دو درجه بودن رسیدگی قرار داده است. هم‌چنین در خصوص مهلت تجدید نظرخواهی پس از انقلاب اسلامی تعیین موعدها برای تجدید نظرخواهی خلاف موازین شرعی تلقی می‌گردید زیرا فقها معتقد بودند هرگاه محکوم‌علیه ادعای خطا بدون حکم را نماید باید در هر زمان ادعای او را پذیرفت و تعیین موعدها و عدم پذیرش دعوی تجدید نظر در خارج مهلت باعث خواهد شد حکمی خلاف واقع به مرحله‌ی اجرا در بیاید که این امر با موازین شرعی مغایرت دارد، لذا بر اساس نظرات فوق در برهه‌ای از زمان موعدها تجدید نظرخواهی حذف گردید اما پس از مدتی قانون‌گذار متوجه گردید که تعیین موعدها برای قبول تجدید نظر امری معقول و منطقی می‌باشد، لذا در قانون آیین دادرسی کیفری مصوب ۱۳۹۲ به عنوان آخرین متن قانونی خود با برداشتی صحیح از متون فقهی مجدداً تعیین موعدها برای تجدید نظرخواهی را پذیرفت و از دیدگاه‌های فقهی سابق فاصله گرفته است.

۵- زهرا میرزایی و سجاد آبی‌نصرآبادی (۱۳۹۴) در مقاله‌ای با عنوان مراجع تجدید نظر کیفری، (همایش ملی قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در بوته نقد) به بیان این موضوعات

پرداخته است: که دادرسی عادلانه مدل و الگویی برای اداره و انجام دادرسی کیفری است که به ویژه در سال‌های اخیر در سطح ملی و بین‌المللی مورد تجدید محافل و نهادهای مختلف حقوقی قرار گرفته و در قراردادها و اسناد بین‌المللی تدوین و به کشورها ارائه شده است تا بر اساس آن به سوی دادرسی عادلانه گام بردارند. تجدید نظرخواهی از جمله حقوقی است که مورد توجه این مجامع و نهادهای بین‌المللی قرار گرفته است و به طبع آن سایر کشورها نیز ملزم به رعایت آن گردیدند. رسیدگی در دادگاه تجدید نظر استان به صورت ماهوی بوده، یعنی پرونده با تمام محتوا و دلایل و مستندات به دادگاه تجدید نظر استان می‌رود و رأی دادگاه پس از رسیدگی ممکن است منبعی بر تأیید با نقض حکم تجدید نظر خواسته باشد. در ضمن قانون آیین دادرسی کیفری جدید موارد قابل تجدید نظر را به درستی توسعه داده است.

۶- وفا رضایی و بهرام وثوقی کردکندی (۱۳۹۴) در مقاله‌ایی با عنوان تجدید نظر احکام کیفری، به بیان این موضوعات پرداخته است: که سیستم تجدید نظر احکام به عنوان یکی از طرف اعتراض به احکام در نظام‌های حقوقی دنیا و سیستم قضایی اکثر کشورها به رسمیت شناخته شده است و در حال حاضر یکی از عناصر تشکیل‌دهنده دادرسی عادلانه و از اصول ارزشمند دادگستری سالم و حقوق بشری محسوب می‌شود.

۷- مهدی رحمانی منشادی (۱۳۹۴) در مقاله‌ایی با عنوان منع تشدید مجازات، به بیان این موضوع پرداخته است: که اصل منع تشدید مجازات در مرحله‌ی تشدید نظر است مگر این که قانون آن را تجویز کرده باشد. مرحله‌ی تجدید نظر آیین دادرسی کیفری در مقایسه با قانون کیفری ماهوی، حقوق متهم را تضمین می‌کند. به نحوی که هدف آن تشخیص اتهامات صحیح از سقیم و ایجاد توازن میان منافع جامعه به عنوان طرف اصلی دعوی عمومی و منافع متهم به عنوان فردی پاسخ‌گو در برابر اتهام است. نوآوری مقاله این است که مثال‌های آن با توجه به قانون مجازات اسلامی و قانون آیین دادرسی کیفری جدید مصوب ۱۳۹۲ زده شده است. در ضمن به چگونگی تشدید مجازات در مراجع تشدید نظر نظامی و چگونگی تشدید مجازات در مراجع اداری و نحوه‌ی تشدید مجازات در آیین‌نامه انضباطی دانشگاه‌ها پرداخته شده است.

آنچه این پژوهش را نسبت به تحقیقات پیشین متمایز می‌کند این است که با توجه به جدیدالتصویب بودن قانون آیین دادرسی کیفری ۱۳۹۲ در این تحقیق به صورت گسترده به تحلیل و بررسی تغییر و تحولات و نوآوری های قانون جدید در مقایسه با قانون سابق در خصوص تجدیدنظر و رویکرد قانون گذار در این زمینه پرداخته شده است و همچنین قواعد عمومی تجدیدنظر و آثار تجدیدنظرخواهی و مراجع تجدیدنظر را بررسی می‌کند. در این تحقیق سعی شده است از منابع جدید استفاده شود، لذا در تحقیقات پیشین به طور کامل به بررسی تغییرات و نوآوری های قانون جدید پرداخته نشده است.

ح) ساختار تحقیق

پایان نامه مطروحه دارای سه فصل می‌باشد، در ابتدا به کلیات تحقیق پرداخته شده که شامل بیان مساله، ضرورت و اهمیت تحقیق، اهداف تحقیق، سؤالات و فرضیات تحقیق، روش تحقیق، پیشینه تحقیق و سامان دهی تحقیق می‌باشد.

در فصل اول به مفاهیم و مبانی تحقیق پرداخته می‌شود که خود شامل چهار بخش می‌باشد، در بخش اول تعریف تجدیدنظر می‌باشد و در بخش دوم ماهیت تجدیدنظر و در بخش سوم به مبانی تجدیدنظر که خود به دلایل موافقان و مخالفان تجدیدنظر تقسیم می‌شود مورد بررسی قرار گرفته شده است. و در بخش چهارم سیر تحولات تاریخی تجدیدنظرخواهی در قبل و بعد از انقلاب و در فقه شیعه اختصاص یافته می‌شود.

در فصل دوم به مبحث اعتراض به آراء کیفری در نظام های حقوقی ایران پرداخته شده که خود شامل دو بخش می‌باشد که بخش اول شامل راه های عادی شکایت از احکام کیفری که خود به سه بخش تقسیم می‌شود از جمله و خواهی، تجدیدنظر و فرجام خواهی می‌شود. و بخش دوم به بررسی راه های فوق العاده شکایت از احکام کیفری پرداخته می‌شود که خود این بخش هم شامل اعاده دادرسی می‌شود.